

له بلاو كراوه كانی مائپه ری بههشت

سه لامکردن

دروشمیکی ونبوو

(شعار مفقود)

نوسینی / خلیل ابراهیم امین

وهرگیرانی / زریان سه رچناری

مائپه ری بههشت

ba8.org

مائپه رنکی نیسلا می زانستی په روه رده بی یه و له بیناو بلاو کورده وهی نه و نیسلا مه یه که سه نه فی
صانح - پیغه مبه ری خوا (صلی الله علیه وسلم) و هاوه لانی (رضی الله عنهم) له سه ری بوون -
وه سه ر به هیج گروپ و لایه نیکی حیزبی نیه.

مائپهري بههشت

ئەو كتيب و بابەت و ليكۆئينهوه شهريانه بلاو دهكاتەوه كه دەبنه هۆي:

١. شارەزاکردنی موسوڵمانان و پهروهردەکردنیان لەسەر ريگا راستەكەي ئيسلام، ئەمەش دەستەبەر دەبێ بە گەرانهوه بۆ پهپهوه رهسهنه كەي ئيسلام، كه بریتی یه له قورئان و سوننهت، به تېگهشتنی پيشين و پيشهوايانی ئوممهت.

٢. پاک کردنهوهی بیروباوهپ و رهوشتی موسوڵمانان، له دیاردهکانی شیرک و کوفر و تاوان.

٣. پالائوتن و تهصفیه کردنی ئایینی ئيسلام له بیدعه و بۆچونه داهینراوهکان.

٤. وربا کردنهوهی موسوڵمانان له شوپنهواری خراپی ریوايهته لاواز و ههلبهستراوهکان.

٥. پته و کردنی برایهتی یهکی راستهقینه لهسەر بناغه فراوانه جیگیرهكەي ئيسلام و نههپشتن و كهمکردنهوهی دهمارگیری مهزههبي و حیزبی.

ئامانجمان:

ئاشناکردنی کۆمه‌لگایه له ئيسلامی رهسهن و دروستکردنی تاك و کۆیهتی بۆ تېگهشتن له سه‌رچاوه‌کانی كه بریتین له قورئانی پیروژ و سوننهتی صه‌حیح و ئاشکراکردنی ئەو شتانهی كه نامۆن به ئيسلام و خراونه‌ته نیویهوه به چه‌ندین دهسته‌واژهی دهنگ و په‌رەنگ و نوسراوی له بواره‌کانی بیروباوهپ و رهوشت و ئاکار و پهروه‌رده و زانست و پزیشکی و گه‌شەي کۆمه‌لایه‌تی.

خودایه داوات ئی ده‌کەین دامه‌زراومان بکهیت ، وته‌وفیقمان بدهیت بۆ هه‌ر کار وگوفتاریکی جوان وچاک به‌و شیوه‌یه‌یی که‌خۆت لێی رازیت.

ستافی مائپهري بههشت

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين، والصلاة والسلام على الرسول الأمين نبينا محمد وعلى آله وصحبه وسلم.. وبعد.

سه لام کردن له یه کتری دروشمیگه له دروشمه کانی ئوممه تی ئیسلام، له و کاته وهی که خوی گه وره به باوکمان (آدم)ی گوت: **الطَّلَاةُ** (...أَذْهَبَ فَسَلِّمْ عَلَيَّ أَوْلِيكَ النَّفَرِ مِنَ الْمَلَائِكَةِ جُلُوسٌ فَاسْتَمِعَ مَا يُحْيُونَكَ فَإِنَّمَا تَحْيَيْتُكَ وَتَحْيَيْتُ دُرَيْتِكَ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ فَقَالُوا: السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ...)^(۱).

واته: (برۆ سه لام بکه له و مه لائیکه تانه ی که دانیشتون، بزانه چۆن وه لامت ده دهنه وه و پیزت لی دهنین؟ چونکه ئه و وه لام دانه وه یه ی ئه وان ده بییت به سه لام و پیزلینان بوخۆت و بو نه وه که ت، ئه ویش چو بۆلایان گوتی: (السَّلَامُ عَلَيْكُمْ) له وه لامدا گوتیان: (السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ).

وه ئه و دروشمه به رده و امیش ده بییت هه تا کو خوی گه وره خوی کۆتایی به ژیان ده هیئیت و زهوی ده پیچیته وه، ته نانه ت سه لام کردن، چۆنی و باشی و مه رحه باکردن و پیزلینانی دانیشتوانی به هه شتیش ده بییت له و دنیا دا، به به لگه ی

^۱ [بخاری].

ئەو فەرمايشتهی خوای گه وره که ده فەرمویت: ﴿وَحَيِّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ﴾ (۱)

واته: (خه لکی له ناو به هه شتدا سلاو له یه ک کردنیان گوتهی: سلام) .ه

به لام له م پۆژگار ه ماندا ئوممه ته که مان خه ریکه ئەو دروشمه ون بکات و پشتگوویی بخات، بۆیه ده بینیت ته نانه ت خه لکه باشه کانیش سه لام له که س ناکن ته نها ناسراوه کانی خوایان نه بیته، وه به شیوه یه کی لیها تووه ئە گه ر یه کی ک سه لامت لیبکات و تۆش بۆ نمونه له سه یاره یه کدابیت، یه کسه ر هاو پیکه ت لیته ده پرسیت، ئەوه ئەو براده ره ده ناسیت وا سه لامت لیته کات؟!

ئهمه نه گبه تیه که به سه رماندا هاتوو ه ئه ویش به بۆنه ی دورکه وتنه وه مانه له سوننه ت و پیره وی پیغه مبه ره که مان ﷺ وه ده رچونه له و فەرمانانه ی پیغه مبه رمان ﷺ که ده رباره ی بلاو کردنه وه ی سه لام پیمان گه شتون، که به داخه وه سه لامکردن بووه به دروشمیگی پوکاوه و نبوو له م سه رده مه ماندا! داواکارم ئەم چه ند دیره ببیته مایه ی یارمه تی و بیرخه ره وه بۆ ئوممه ته که مان تا به هۆیه وه بگه رینه وه بۆ به رپا کردنی ئەو دروشمه فەرما مۆشکراوه .

[یونس: ۱۰].

واتای سهلام :

(إِنَّ الْأَثِيرَ "٦٠٦ هـ") له کتیبی (النهاية في غريب الحديث) دا دهربارهی مانای سهلام ده لیت: (وَالسَّلَامُ فِي الْأَصْلِ السَّلَامَةُ) يُقَالُ: سَلَّمَ يُسَلِّمُ سَلَامَةً وَسَلَامًا، وَمِنْهُ قِيلَ لِلجَنَّةِ ﴿دَارُ السَّلَامِ﴾ (لأنها دارُ السَّلَامَةِ مِنَ الْآفَاتِ).

واته: (سهلام له بنه پرتدا له سهلامه تیه وه هاتووه) هر بویه به بهه شتیش گوتراوه ﴿خانهی ناشتی﴾ چونکه بهه شت خانهی سهلامه تیه له هه موو دورد و به لایه ک).

وه سهلام چه نندین واتهی تریشی هه یه، له وانه (السَّلَام) ناویکه له ناوه جوانه کانی خوای گه وره، وه به مانای (التحية) واته پریلینان دیت، وه به واتهی سهلامه تی و دوری له عهیب و که موکوپری، وه به مانای ناشتی و صولح و ریکه وتنیش دیت.

به لام واتهی ئه و سهلامه ی که ئیمانداران له یه کتری ده کهن، به مانای (الأمان) دیت، مه به ست پیی ئه وه یه که بلیت: (عَلَيْكَ عِنَايَةُ اللَّهِ وَحِفْظُهُ).
واته: چاودیری و پاراستنی خوات له سه ریبت.

فهرمانکردن به بلاوکردنه وهی سه لام:

خوای گه وره ده فه رمویت: ﴿يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ

بُيُوتِكُمْ حَتَّىٰ تَسْتَأْذِنُوا وَتُسَلِّمُوا عَلَىٰ أَهْلِهَا﴾ (٢٧) (١)

واته: ﴿ئهی بروداران، نه چنه هیچ مالئیکه وه جگه له ماله کانی خوٚتان،

هه تا وه کو یارمه تی چونه ژوره وه وه رنه گرن، وه سه لام له خاوه ن ماله که ده که ن﴾.

هه روه ها ده فه رمویت: ﴿فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَىٰ أَنفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِّنْ عِنْدِ

اللَّهِ مُبْرَكَةٌ طَيِّبَةٌ﴾ (٦١) (٢)

واته: ﴿چونه هه رمالئیکه وه، سه لام له خوٚتان بکه ن، ئه و سه لامه

ریزلینانیکی خواییه و ده بیته مایه ی پاکژی و موباره کی بوٚتان﴾.

وه ده فه رمویت: ﴿وَإِذَا حُيِّئْتُمْ بِهِ بِحَبِيبَةٍ فَحَبِّوْا بِأَحْسَنِّ مِمَّا أَوْ رَدُّوْهَا﴾ (٨٦) (٣)

واته: ﴿ئه گه ره که سیک سه لامی لیکردن، ئه وا ئیوه وه کو خوئی یان له و

جو انتریش وه لامی بده نه وه﴾.

وه خوای گه وره باسی روداوی ئیبراهیم پیغه مبه رمان بوٚده کات ﷺ و

^١ [النور: ٢٧].

^٢ [النور: ٦١].

^٣ [النساء: ٨٦].

ده فہرمویت: ﴿هَلْ أَنْتَ حَدِيثُ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ الْمُكْرَمِينَ﴾ (۲۴) إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا
 قَالَ سَلَامٌ قَوْمٍ مُنْكَرُونَ ﴿۲۵﴾ (۱)

واتہ: (ئایا رودای میوانہ بہ ریزہ کانی ئیبراہیمت پی گہ یشتووہ؟
 ئہوانہی کہ چونہ ژورہ وہ بۆلای وہ گوتیان: (السَّلَامُ عَلَیْكُمْ) ئہویش
 فہرموی: ("عَلَيْكُمْ السَّلَامُ").

ئیسلام سه لامکردنی کردووہ بہ مافی موسولمان بہ سہر براکہ یہوہ:

لہ (عَبْدُ اللَّهِ كُورِي عَمْرُو كُورِي الْعَاصِ) ھوہ (ﷺ) گپردراوہ تہوہ کہ
 دہ لیت: کابرایہ ک لہ پیغہ مبری ﷺ پرسی: کام ئیسلامہ تہہ باشترین ئیسلامہ تہہ؟
 پیغہ مبریش ﷺ فہرموی: (تَطْعِمُ الطَّعَامَ وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ). (۲)
 واتہ: باشترین ئیسلامہ تی ئہوہ یہ کہ: (خواردن ببہ خشیت و سہ لام بکہیت
 لہوہی دہیناسیت و لہوہش کہ نایناسیت).

وہ لہ (أَبُو عَمْرَةَ، بَرَاءُ كُورِي عَازِبِ كُورِي أَنْصَارِي) ھوہ (ﷺ) گپردراوہ تہوہ کہ
 دہ لیت: (أَمَرَنَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ بِسَبْعٍ : بِعِبَادَةِ الْمَرِيضِ وَاتِّبَاعِ الْجَنَازَةِ وَتَشْمِيتِ الْعَاطِسِ وَإِزْرَارِ

۱ [الذاریات: ۲۴، ۲۵].

۲ [متفق علیہ].

الْقَسِمِ أَوْ الْمُقْسِمِ وَنَصَرَ الْمَظْلُومَ وَإِجَابَةَ الدَّاعِي وَإِفْشَاءَ السَّلَامِ^(۱).

واته: (پیغه مبهری خوارک ﷺ فه رمانی پیکردوین به حهوت شت:

- ۱- سهردانی نه خووش. ۲- شوینکه وتنی جه نازه. ۳- دعای (بِرَحْمَتِكَ اللَّهُ) بؤ که سیک که پژمی و گوتی: (الْحَمْدُ لِلَّهِ). ۴- هه و لدان بؤ سویند نه خستنی که سیک که سویندی خواردییت. ۵- داکوکی کردن له سته ملیکراو. ۶- چون به دهم ده عوه ته وه. ۷- بلاو کردنه وهی سهلام).

وه له (أَبُو يُوسُفَ، عَبْدُ اللَّهِ كُورِي سَلَام) هوه ﷺ گپردراوته وه، ده لیت گویم له پیغه مبهر بوو ﷺ) ده یفه رمو: (يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَفْتُسُوا السَّلَامَ وَأَطْعِمُوا الطَّعَامَ وَصَلُّوا الْأَرْحَامَ وَصَلُّوا وَالنَّاسُ نِيَامًا تَدْخُلُوا الْجَنَّةَ سَلَامًا)^(۲).

واته: (نهی خه لکینه، سهلام له یه کتری بکهن، وه خواردن ببه خشن، وه سیلهی ره حم به جی بینن، وه شه ونویژ بکهن " نه گره نه مانه تان کرد " نهوا به سهلامه تی ده چنه به هه شته وه).

وه له (أَبُو هُرَيْرَةَ) هوه ﷺ گپردراوته وه که ده لیت: پیغه مبهر ﷺ فه رموی: (حَقُّ الْمُسْلِمِ عَلَى الْمُسْلِمِ سِتٌّ: قِيلَ مَا هُنَّ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ إِذَا لَقَيْتَهُ فَسَلِّمْ عَلَيْهِ وَإِذَا دَعَاكَ فَأَجِبْهُ وَإِذَا اسْتَنْصَحَكَ فَأَنْصَحْ لَهُ وَإِذَا عَطَسَ فَحَمِدِ اللَّهَ فَشَمِّتْهُ وَإِذَا مَرِضَ فَعُدَّهُ

^۱ [متفق عليه].

^۲ [رواه الترمذي وقال: حسن صحيح. وصححه الألباني في صحيح ابن ماجه ۱۰۹۷].

وَإِذَا مَاتَ فَاتَّبَعَهُ^(۱)

واته: (مافی موسولمان به سهر موسولمانه وه شه شن، گوتیان ئه و شه شه

چین ئه ی پیغه مبه ری خوا^ﷺ؟ فه رموی:

۱- ئه گهر پیی گه یشت سه لامی لیبکات. ۲- ئه گهر ده عوه تی کرد ده بییت

بچییت به دهم داواکایه که یه وه. ۳- ئه گهر داوای ئاموژگاری لیکرد ده بییت

ئاموژگاری بکات. ۴- ئه گهر پژی می وه لامی دوعای پژیینه که ی بداته وه.

۵- ئه گهر نه خوشکوت سهردانی بکات. ۶- ئه گهر مرد شوین جه نازه که ی

بکه ویت).

ههروه ها له وه فه رموده یه دا هاتووه که (أبو هريرة^{رضی الله عنه}) گپراویتیته وه ده لییت:

پیغه مبه ر^ﷺ فه رموی: (أَفْسُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ).^(۲)

واته: (سه لام بلاوبکه نه وه له نیوانی خوئاندا و سه لام له یه کتری بکه ن).

وه هه ر له (أبو هريرة) وه^{رضی الله عنه} بۆمان گپردراوته وه، که ده لییت: پیغه مبه ر^ﷺ

فه رموی: (إِذَا لَقِيَ أَحَدُكُمْ أَحَاهُ فَلْيُسَلِّمْ عَلَيْهِ، فَإِنْ حَالَتْ بَيْنَهُمَا شَجَرَةٌ، أَوْ جِدَارٌ، أَوْ

حَجْرٌ، ثُمَّ لَقِيَهُ، فَلْيُسَلِّمْ عَلَيْهِ)^(۳)

^۱ [البخاري و مسلم].

^۲ [مسلم].

^۳ [رواه أبو داود بسند صحيح و قال الشيخ الألباني: (صحيح) في صحيح الجامع حديث رقم: ۷۸۹].

واته: (ههرکهس له ئیوه براییهکی ئاینی خوئی بینی با سهلامی لیبکات، پاشان ئەگەر دارێک یان دیواریک یان بەردێک کهوتە نێوانیان، با دوباره سهلامی لیبکاتهوه).

وه جاران (عَبْدُ اللَّهِ ی کورپی عُمَرُ - ﷺ) دهچو بو بازار، تهنهها بو بهجیهینانی ئهوسوننهتهی پیغهمبەر ﷺ، که سهلام کردنه له خهک، له (طُقَيْل ی کورپی أَبِي كورپی كَعْب) هوه ﷺ گێردراوه تهوه که دههات بۆلای (عَبْدُ اللَّهِ ی کورپی عُمَرُ ﷺ) لهگهیدا دهچوو بو بازار، جا دهلیت که دهچوین بو بازار (عَبْدُ اللَّهِ ی کورپی عُمَرُ ﷺ) دهیدا بهلای ههر کهسیکدا سهلامی لیدهکرد، (طُقَيْل ﷺ) دهلیت: پوژیکیان چوم بۆ لای (عَبْدُ اللَّهِ ی کورپی عُمَرُ ﷺ) سهیر دهکهه له پیش منهوه چوووه بو بازار، منیش پیم گووت: باشه تو چیت داوه له هاتن بو بازار؟ که نهشتیک دهکریت وه نهشتیک دهفرۆشیت؟ وه لهناو کوپو کومه لهکانی بازاریشدا دانانیشیت؟ دهی دانیشه لیردها با دههتهقی بکهین، دهلیت: (عَبْدُ اللَّهِ ی کورپی عُمَرُ ﷺ) پیی گوتم: ئهی ورگ زل، (چونکه طُقَيْل ﷺ ورگی توژیک گهوره بوو)، تهنهها بو سهلام کردن دیم، بو ئهوه دین تا ههر کهسیکمان بینی سهلامی لیبکهین (۱).

۱ [رواه مالك في الموطأ ۶/۲، قال ابن القيم في حاشيته على مختصر سنن أبي داود ۶۹/۱۴: بإسناد صحيح.]

سهلام ریژلینانی نهوهی نادهمه له نیوانی خوینادا:

له (أبو هريرة) وه وه ﷺ گپرداوه ته وه كه پینغه مبه ر ﷺ فه رمویه تی: (... فلما خلقه - أي آدم عليه السلام - قال: اذهب فسلم على أولئك النفر من الملائكة جلوس فاستمع ما يأمرونك فإنها تحيتك وتحية ذريتك فقال السلام عليكم فقالوا السلام عليك ورحمة الله).⁽¹⁾

واته: (برۆ سهلام بکه له و مه لائیکه تانه ی که دانیشتون، بزانه چۆن وه لامت ده ده نه وه و پیزت لیّ ده نین؟ چونکه ئه و وه لام دانه وه یه ی نه وان ده بیته به سهلام و ریژلینان بوخۆت و بو نه وه که ت، نه ویش چو بۆلایان گوتی: (السلام علیکم) له وه لامدا گوتیان: (السلام علیک ورحمة الله).

حوکمی سهلام:

ئیمامی (النووي "٦٧٦هـ") له کتیبی (شرح النووي علی مسلم) دا ده فه رمویته: (واعلم أنّ إبداء السلام سنة، وردّه واجب، فإن كان المسلم جماعة فهو سنة كفاية في حقهم، إذا سلم بعضهم حصلت سنة السلام في حق جميعهم، فإن كان المسلم عليه واحداً تعين عليه الرد، وإن كانوا جماعة كان الرد فرض كفاية في حقهم، فإذا ردّ واحد منهم سقط الحرج عن الباقي).

واته: (وه بزانه! سهلام کردن سوننه ته به لام وه لامدانه وه که ی واجبه، جا نه گهر نه وان ه ی سهلام ده که ن زۆر بون نه وه ده بیته (سنة الكفاية) بۆیان، واته

¹ [البخاري].

ئه‌گەر یه‌ک که‌سیان سه‌لامی کرد کیفایه‌ته و سوننه‌تی سه‌لامکردن له‌سه‌ر هه‌مویان لاده‌چیت، ئه‌گەر سه‌لام لی‌کراو ته‌نهما که‌سیک بوو ئه‌وا وه‌لامدانه‌وه له‌سه‌ری واجب ده‌بی‌ت، وه ئه‌گەر سه‌لام لی‌کراوه‌کانیش کۆمه‌لیک بون، ئه‌وا وه‌لام دانه‌وه‌که ده‌بی‌ت به (فَرَضُ الْكِفَايَةِ) له‌سه‌ریان، واته ئه‌گەر ته‌نهما یه‌ک که‌سیان وه‌لام بداته‌وه کیفایه‌ته‌و ئه‌و فه‌رزه‌یان له‌سه‌ر لاده‌چیت).

فَهْزَلٌ وَ چَاکه‌کانی سه‌لام:

* سه‌لامکردن هۆکاریکه بۆ به‌ده‌ست هینانی پاداشت و لی‌خۆشبونی خوایی:

له (أبو أُمَامَةَ) وه (رضی‌الله‌عنه) گێردراوه‌ته‌وه که ده‌لیت: گوتیان ئه‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خوارالله دوو پیاو که یه‌کتری ده‌بینن کامیان سه‌لام له‌وی تریان ده‌کات؟ ئه‌ویش فه‌رموی: (أَوْلَاهُمَا بِاللَّهِ تَعَالَى). واته: نزیکترینیان له‌خوای گه‌وره‌وه.^(۱)

(ومعنى أَوْلَاهُمَا بِاللَّهِ: أي أحق الناس بمغفرة الله ورحمته.) نزیکترینیان له‌خوایه واته: شیواوترینیان به لی‌خۆشبون و په‌حمه‌تی خوا.

وه ئه‌بو‌داود گێراویتی‌ه‌وه که پی‌غه‌مبه‌ر (صلی‌الله‌عنه) فه‌رموی‌تی: (إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِاللَّهِ مَنْ بَدَأَهُمْ بِالسَّلَامِ).^(۲)

واته: (نزیک‌ترین که‌س له‌خوای گه‌وره‌وه ئه‌و که‌سه‌یه که ده‌ست پی‌شخه‌ری ده‌کات له سه‌لامکردندا).

^۱ [الترمذي (۲۶۹۴) وحسنه وصحیحه الألبانی فی الترغیب والترهیب ۲۷۰۳].

^۲ [أبو داود بسند صحیح (۵۱۷۹) وصحیحه الألبانی فی صحیح الجامع رقم: ۲۰۱۱].

*** سهلامکردن نزدیکترین پیگه به بۆ به دهستهینانی دللهکان:**

(أبو هريرة رضي الله عنه) گپراویتییه وه که پیغه مبه صلی الله علیه و آله فه رمویه تی: (لَا تَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى تُؤْمِنُوا وَلَا تُؤْمِنُوا حَتَّى تَحَابُّوا . أَوْلَا أُذِلُّكُمْ عَلَى شَيْءٍ إِذَا فَعَلْتُمُوهُ تَحَابَبْتُمْ أَفْشُوا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ).^(۱)

واته: (ناچنه ناو به هه شته وه تاكو ئیمان نه هیئن، وه ئیمان نا هیئن تاكو یه کتریتان خوش نه ویت، ئایا کرده وه یه کتان فیبرکه م که ده بیته مایه ی خوشه و یستیتان بۆ یه کتری؟ له نیوان خۆتاندا سهلام له یه کتر بکه ن).

*** سهلام هۆکاریکه بۆ به ره کهت خسته ناو مالومندان:**

(أنس رضي الله عنه) ده فه رمویت پیغه مبه صلی الله علیه و آله فه رموی: (يَا بُيَّيْ ، إِذَا دَخَلْتَ عَلَى أَهْلِكَ فَسَلِّمْ يَكُنْ بَرَكَهً عَلَيْكَ وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِكَ).^(۲)

واته: (کورپی خۆم، ئەگەر چو یته ماله وه سهلام بکه، چونکه ئەو سهلام کردنه ده بیته مایه ی به ره کهت بۆ خۆت و که سوکاره که شت).

*** سهلام یه کیکه له و کرده وانه ی که جوله که ئیره یی پیده بات :**

دایکی ئیمانداران (عائشة — رضي الله عنها) له پیغه مبه وه صلی الله علیه و آله گپراویتییه وه که

^۱ [البخاري].

^۲ [سنن الترمذي (رقم: ۲۶۹۸)، وحسنه الشيخ الألباني . رحمه الله . في صحيح الترغيب (رقم: ۱۶۰۸)].

فهرمویه تی: (ما حَسَدْتُكُمْ الْيَهُودَ عَلَى شَيْءٍ مَا حَسَدْتُكُمْ عَلَى السَّلَامِ وَالتَّامِينِ).^(۱)
 واته: (جوله که کان حه سودی و ئیره یی به هیچ شتیکتان نابهن
 به نه ندازه ی ئیره یی بردنیان به سه لام و ئامین کردنی دوی دوعا کردنتان).

* باشترین که س نه و که سه یه که دهست پیشخه ری دهکات له سه لامدا:

له (أبو أيوب بن الأنصاري رضي الله عنه) یه وه گپرداروه ته وه که گوتویه تی
 پیغه مبه رضي الله عنه فهرموی: (لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثِ لَيَالٍ يَلْتَقِيَانِ فَيُعْرَضُ
 هَذَا وَيُعْرَضُ هَذَا وَخَيْرُهُمَا الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ).^(۲)

واته: (حه لال نییه بو هیچ موسولمانیک که دهنگ دابریت له گه ل
 برائینییه که ییدا زیاتر له سی رۆژ، به شیوه یه که یه کتریان بینی پشت له یه که
 هه لکه ن، باشترینیان نه و که سه یانه که دهست پیشخه ری دهکات له سه لام کردن
 له وی تریان).

* سه لام کردن له گه ل ته وقه دا هوکارن بو سپینه وه ی تاوان:

له (براء بن کوری عازب رضي الله عنه) ه وه گپرداروه ته وه ده لیت: پیغه مبه رضي الله عنه
 فهرمویه تی: (ما مِنْ مُسْلِمِينَ يَلْتَقِيَانِ فَيَتَصَافِحَانِ إِلَّا غُفِرَ هُما قَبْلَ أَنْ يَفْتَرِقَا).^(۳)
 واته: (نه گه ر دوو موسولمان گه یشتن به یه که و ته وقه یان کرد، نه وا به هو ی

^۱ [رواه ابن ماجه (۸۵۶) و صححه الشيخ الألباني في صحيح الترغيب والترهيب ۵۱۵].

^۲ [متفق عليه].

^۳ [الترمذي (۲۷۲۷) وقال هذا حديث حسن غريب. و صححه الألباني في صحيح أبي داود (۵۲۱۲)].

ئو ته وقه کردنه وه خوای گه وره لییان خوْش ده بییت، پئیش ئه وهی له یه ک
جیا بنه وه) ..

* سه لامکردن مافیگه له مافه کانی ریگه :

له (أبو سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رضی اللہ عنہ) هوه گئردراوه ته وه که ده لییت پیغه مبه رضی اللہ عنہ
فه رموی: (إِيَّاكُمْ وَالْجُلُوسَ فِي الطَّرِيقَاتِ قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا لَنَا بُدٌّ مِنْ مَجَالِسِنَا نَتَحَدَّثُ
فِيهَا. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَإِذَا أَبَيْتُمْ إِلَّا الْمَجْلِسَ فَأَعْطُوا الطَّرِيقَ حَقَّهُ، قَالُوا وَمَا حَقُّهُ قَالَ:
عَضُّ الْبَصْرِ وَكَفُّ الْأَذَى وَرَدُّ السَّلَامِ وَالْأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيُ عَنِ الْمُنْكَرِ).^(۱)

واته: (نه که ن له سه ره ریگه کاندا دابنیشن، گو تیان ئه ی پیغه مبه ری
خو رضی اللہ عنہ ئاخر ئه وه شوینی دابنیشن و گفتوگو کردنمانه، فه رموی: ده ی ئه گه ره ره
داده نیشن مافی ریگه که بدهن، گو تیان ئایا مافی ریگه چیه؟ فه رموی:
ته ماشانه کردنی ئا فره تانی خه لکی، لابر دنی ناره حه تی له سه ره ریگه که وه
وه لامدانه وه ی سه لام، وه فه رمانکردن به باشه و ریگرتن له خراپه).

^۱ [متفق علیه].

چوئییتی سه لام کردن:

پیویسته نه و که سهی که سه لام ده کات بلایت: (السَّلَامُ عَلَیْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَکَاتُهُ) به شیوازی (جَمْع) واته "کو" سه لامه که بکات، هرچه نده سه لام له یه ک که سیش بکات، وه ئهوی وه لامی ده داته وه بلایت: (وَعَلَیْكُمْ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَکَاتُهُ) واته له سه رتادا پیئیکی (و) ی بو زیاد بکات، وه له سوننه تی پیغه مبه رماندا ﷺ شیوازه کانی سه لام رونکراونه ته وه، وه پاداشتی هر کامیکیشیان باس کراوه:

له (عِمران ی کوری حُصَيْنَ ﷺ) هوه گیپردراوه ته وه که ده لیت: کابرایه ک هات بولای پیغه مبه ر ﷺ وه گوتی: (السَّلَامُ عَلَیْكُمْ!) پیغه مبه ر ﷺ فه رموی: (عَشْرٌ) ده چاکه ی بونوسرا، پاشان کابرایه کی تر هات وه گوتی: (السَّلَامُ عَلَیْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ!) پیغه مبه ر ﷺ فه رموی: (عِشْرُونَ) بیست چاکه ی بونوسرا، پاشان کابرایه کی تر هات گوتی: (السَّلَامُ عَلَیْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَکَاتُهُ!) پیغه مبه ر ﷺ فه رموی: (ثَلَاثُونَ) سی چاکه ی بو نوسرا.^(۱)

وه له پیشه وای ئیمانداران (عُمَرُ ی کوری حَطَّابَ ﷺ) هوه گیپردراوه ته وه که گوتویه تی: (إِنْتَهَى السَّلَامُ إِلَى: وَبَرَکَاتُهُ). واته: ("وَبَرَکَاتُهُ" کوتایی سه لامه)^(۲).

وه له (مُحَمَّدُ ی کوری عَمْرُو ی کوری عَطَاءَ) هوه گیپردراوه ته وه که

^۱ [أبو داود (۵۱۹۵)، و الترمذی (۲۶۹۰) وإسناده قوي و صححه الالبانی فی صحیح الترمذی ۲۸۴۲].

^۲ [فتح الباری (۶/۱۱)].

گوتویه تی: له لای (عَبْدُ اللَّهِ ی کورپی عَبَّاس) دانیشتبوم، کابرایه کی یه مهنی هاته ژوره وه بۆلای وه گوتی: (السَّلَامُ عَلَیْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ شتیکیشی بۆ زیادکرد) وه له بهر ئه وهی (إِبْنُ عَبَّاس) ئه وکاته بینایی له دهست دابوو، گوتی ئه وه کییه؟ ئیتر پییان ناسان گوتیان ئه وه ئه وه یه مهنیه یه که دات ده پۆشیت، (ابن عباس) یش گوتی: (إِنَّ السَّلَامَ إِنتَهَى إِلَى الْبَرَكَه).^(۱)

واته: (سهلام له بَرَكَاتُهُ دا ته واوده بیت) واته له دواى و برکاته هیچ وشه یه کی تر ناگوتیت.

* قه دهغه کردنی گوتنی (عَلَيْكَ السَّلَامُ) له سه ره تاوه:

له (جابر ی کورپی سُلَیْم) ه وه گێردراوه ته وه که گوتویه تی: چوم بۆلای پیغه مبه رﷺ و گوتم: (عَلَيْكَ السَّلَامُ يَا رَسُولَ اللَّهِ) ئیتر پیغه مبه رﷺ فه رموی: مه لئى (عَلَيْكَ السَّلَام) چونکه ئه وه شیوازی سه لام کردنه له مردوو ه کان).^(۲)

ئه مه ش ئاماژه یه که له پیغه مبه ره وه ﷺ ده رباره ی ئه وه ی که خه لکی خویان پیوه گرتوو له کاتی سه لام کردن له مردودا، ده چن ناوی مردوو ه که ده خه نه پیش دوعا کردنه که یانه وه وه ک گوتنی (یا عَمْرُ عَلَیْكَ السَّلَامُ) که ئه مه هه له یه چونکه ده بیت بگوتیت: (عَلَيْكَ السَّلَامُ یا عَمْر).

وه له (عائشة رضي الله عنها) ه وه گێردراوه ته وه که گوتویه تی: پیغه مبه رﷺ

^۱ [موطأ مالك (۲/۲۵۹)].

^۲ [أبو داود (۵۲۰۹) والترمذي (۲۷۷۲) و قال هذا حديث حسن صحيح].

پیی فه رموم: (إِنَّ جِبْرِيلَ يَقْرَأُ عَلَيْكَ السَّلَامَ). واته: (ئوه جو برائیله سه لامت لیده کات). ده لیت: منیش گوتم: (وَعَلَيْهِ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ).^(۱)

له م فه رموده یه شدا ئه و هه له یه مان بۆ پون ده بیته وه که هه ندیک که س پیی هه لده ستن له کاتی وه لام دانه وه ی سه لامدا، که ده لین: (سه رچاو) یان (به خیرییت) و له م بابه تانه، چونکه پیغه مبه رﷺ پونی کردۆته وه که وه لام دانه وه ی سه لام ته نها به (علیک) نابیت، هه رچه نده هه رده بیته به وه لامیش، به لام وه لام دانه وه یه کی ناته واوه، چونکه له (أبو هريرة رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) وه بۆمان گپدر او ته وه که پیغه مبه رﷺ فه رمویه تی: (لَا غِرَارَ فِي صَلَاةٍ وَلَا تَسْلِيمٍ) واته: (نابیت که موکوری له نویتز و له سه لامدا هه بیته).^(۲)

وشه ی (الغرار) واته: ناته واوی له سه لام دا، جا که وشه ی (وعلیک) به ناته واو دابنریت ئیتر ئه و وه لامانه ی تر که له سه ره وه باسکران چۆن به که موکوری دانانرین؟ ئه وه تا خوی گه وره پیمان ده فه رمویت: ﴿وَإِذَا حُيِّمُ بِنَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنِ مَنَآ أَوْ رُدُّوہَا﴾^(۳)

ئیتر چۆن ده بیته به ناته واوی وه لامی سه لام بده ینه وه؟ بۆیه هه ندیک له

^۱ [متفق علیه].

^۲ [أبو داود (۲۹۸) بسند صحیح].

^۳ [النساء: ۸۶].

زانایان گوتویانه هرکه سیك وه لآمی سهلام بداته وه به هر دهسته واژه یهك جگه له وه دهسته واژانه ی که له شه رعدا هاتوون، گونا هبارده بیټ، له بهر دوو هوکار:

یه که م: وه لآمی سهلامه که ی به وشپوه یه نه داو هته وه که له شه رعدا فه رمانی پیکراوه .

دووهم: شیوازیکی داهینراوه که له سوننه تی پیغه مبه ردا ﷺ نه هاتووه .

ئه م بو چونه له کتیبی (السلام وأهميته في السُّنَّة) ی (د. عبد العزيز بن أحمد الجاسم) هاتووه .

نُادابه کانی سهلام:

یه که م: وه لآم دانه وه ی سهلام وهك خوی یان له خوی باشت:

به به لگه ی ئه وه فه رمایشته ی خوی گه وره که ده فه رمویټ: ﴿وَإِذَا حِجَّيْتُمْ

بِنَحِيَّةٍ فَحِوْا بِأَحْسَنِ مَنَآ أَوْ رُدُّوْهَا﴾^(١)

دووهم: سوار سهلام له پیاده دهکات، وه پیاده له دانیشتوو، وه کومه لی زور له که م، وه بچوک له گه وره .

به به لگه ی ئه وه فه رموده یه ی که له (أبو هريرة رضي الله عنه) هوه گپرداوه ته وه ده لیټ

پیغه مبه ردا ﷺ فه رموی: (يُسَلِّمُ الرَّآكِبُ عَلَى الْمَاشِي وَالْمَاشِي عَلَى الْقَاعِدِ وَالْقَلِيلُ عَلَى الْكَثِيرِ). [متفق عليه]. وفي رواية للبخاري: (وَالصَّغِيرُ عَلَى الْكَبِيرِ).

[النساء: ٨٦].

واته: (ده بیټ سوار سهلام بکات له پیاده، وه پیاده سهلام بکات له دانیشتنو، وه که مینه سهلام بکهن له زورینه، وه بچوک ده بیټ سهلام بکات له گه وره) .
سییه م: سهلامکردن پیویسته له کاتی هاتن و له کاتی رۆشتنیشدا:

له (أبو هريرة رضي الله عنه) هوه بۆمان گیڤدراوته وه که گوتویه تی: پیغه مبه رضي الله عنه
 فه رموی: (إِذَا انْتَهَى أَحَدُكُمْ إِلَى مَجْلِسٍ فَلْيُسَلِّمْ فَإِنْ بَدَأَ لَهُ أَنْ يَجْلِسَ فَلْيَجْلِسْ ثُمَّ إِذَا قَامَ فَلْيُسَلِّمْ، فَلْيَسِّتِ الْأُولَى بِأَحَقِّ مِنَ الْآخِرَةِ).

واته: (هه رکه ستان چوو ه ناو کومه لیکه وه دانیشتبون با سهلام بکات وه نه گه رینگه ی پیدرا بادانیشیټ، جا که ویستی بروت با دوباره سهلام بکات، چونکه سهلامه که ی سه ره تا جیگه ی نه وه ی کۆتایی ناگریته وه)^(۱).

چواره م: بۆ ئیزن وه رگرتن سی جار سهلام بکریټ:

له بهر فه رموده که ی که له (أَنَسِى كَورِى مَالِك رضي الله عنه) بۆمان گیڤدراوته وه که ده لیت: (أَنَّهُ كَانَ إِذَا سَلَّمَ إِذَا سَلَّمَ ثَلَاثًا وَإِذَا تَكَلَّمَ بِكَلِمَةٍ أَعَادَهَا ثَلَاثًا)^(۲).

واته: (نه گه ر پیغه مبه رضي الله عنه سهلامی بکرایه سی جار ده یکرد، وه نه گه ر قسه یه کی بکرایه سی باره ی ده کرده وه) .واته: نه گه ر وه لامی سهلامه که ی نه درایه ته وه سی باره ی ده کرده وه نه گه ر هه وه لام نه بوايه ئیتر به رده وام

^۱ [أبو داود (۵۲۰۸)، والترمذی (۲۷۰۶) حسن صحیح].

^۲ [البخاری (۹۴، ۹۵)].

نه ده بوو.

وه له (كِلْدَةَ ي كورپی الحنبل عليه السلام) هوه بۆمان گێردراوه ته وه كه ده لئیت: چوم بۆلای پیغه مبه ر عليه السلام، به بی ئه وه ی سه لام بکه م خۆم کرد به ژوردا، پیغه مبه ریش عليه السلام فه رموی: (إِرْجِعْ قُلْ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ ، أَدْحُلْ؟) واته: بچۆره وه ده ره وه و بلی "السَّلَامُ عَلَيْكُمْ" ده توانم بیمه ژوره وه؟ ئینجا وره ژوره وه. ^(۱)

پینجه م : نابیت سه لام له كه سیك بكریت كه له سه رئاوه :

به به لگه ی ئه و فه رموده یه ی كه له (عَبْدُ اللَّهِ ي كورپی عَمْر هوه رضي الله عنهما) بۆمان گێردراوه ته وه ده لئیت: (أَنَّ رَجُلًا مَرَّ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُبُولُ فَسَلَّمَ فَلَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ).

واته: (پیغه مبه ر عليه السلام له سه رئاو بوو، كابرایه ك تیپه ری به لایداو سه لامی لیکرد، ئه ویش وه لامی سه لامه كه ی نه دایه وه). ^(۲)

ئیمامی (النووي "۶۷۶هـ") فه رمویه تی: (أَنَّ الْمُسْلِمَ فِي هَذَا الْحَالِ لَا يَسْتَحِقُّ جَوَابًا، وَهَذَا مُتَّفَقٌ عَلَيْهِ).

^۱ (رواه أبو داود والترمذي ، وقال : حديث حسن).

^۲ [صحيح مسلم (۱۱۵)].

واته: (سه لامکەر له م حاله ته دا شایه نی وه لام دانه وه نییه، ئەمهش

ئیتیفاقی عوله مای له سه ره).

شه شه م: وه لام دانه وه ی سه لام له ناو نوێژدا به ئیشاره ت دروسته: ^(۱)

به به لگه ی ئەو فه رموده یه ی که له (صُهَيْب رضي الله عنه) هوه بۆمان گێڤدراوه ته وه که ده فه رمویت: (مَرَزْتُ بِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهُوَ يُصَلِّي، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ، فَرَدَّ إِلَيَّ إِشَارَةً).

واته: (به لای پیغه مبه رد صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تپه پیم ئەو نوێژی ده کرد، منیش سه لامم

لیکرد، ئیتر به ئیشاره ت وه لامی دامه وه) ^(۲)

وه (عَبْدُ اللَّهِ ي كورپی عَمْرُ - رضي الله عنهما) گوتویه تی به (بِلَال رضي الله عنه) م گوت

ئه گه ر پیغه مبه رد صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ له ناو نوێژدا بوايه وه سه لامتان لی بگردایه چۆن وه لامی

ده دانه وه؟ ئەویش گوتی: (كَانَ يُشِيرُ بِيَدِهِ). واته: (به ده ست ئیشاره تی ده کرد). ^(۳)

وه بۆیه به ده م وه لامی سه لامه که ی نه داونه ته وه کاتیك له ناو نوێژدا بوه،

فه رمویه تی: (إِنَّ فِي الصَّلَاةِ شَعْلًا). واته: (له ناو نوێژدا سه رقالی هه یه) ^(۴)

^۱ له م به شه دا نوسه ر بۆچونیک ی تری هه لبژاردوه به لام ئەوه ی که باسکردوه راستترین بۆچونه إنشاء الله. وه رگێڤر.

^۲ [الترمذي (۳۶۷) وهو صحيح].

^۳ [الترمذي (۳۶۸)].

^۴ [صحيح البخاري (۱۱۹۹)].

حه و ته م: قه دهغه کردنی لاسایی کردنه وهی جوله که و جگه له وانیش له سهلام کردندا:

به به لگهی ئه و فه رموده یه ی که له (جایی کوری عَبدُ الله) هوه بۆمان گیردراوه ته وه که پیغه مبه ر ﷺ فه رمویه تی: (لا تُسَلِّمُوا تَسْلِيمَ الْيَهُودِ، فَإِنَّ تَسْلِيمَهُمْ بِالرُّؤُوسِ وَالْأَكْفِ).

واته: (به شیوازی سهلامکردنی جوله که سهلام مه که ن، ئه وان ته نها به سه ر له قانندن یان به ده ست هه لپرین سهلام ده که ن).^(۱)

وه ئیمامی (إِبْنُ حَجْرٍ "۸۵۲هـ") له (الفتح) دا ده فه رمویت: (أَمَا مَنْ كَانَ بَعِيدًا وَلَا يُسْمَعُ السَّلَامَ فَلَا مَانِعَ مِنْ أَنْ يُشِيرَ بِيَدِهِ مُتَلَفِظًا بِالسَّلَامِ).

واته: (به لام ئه گه ر که سیک له دوره وه سهلامی کردو زانی گوئیان له سهلامه که ی نابیت، ئه وا هیچ ریگرتیک نیه که به ده ست سهلام بکات و به ده میش سهلامه که بلیت).^(۲)

ههشت: دروسته که سهلام بنیبردیت بۆ ناماده نه بان:

به به لگهی ئه و فه رموده یه ی که (أنس رضی اللہ عنہ) بۆمان ده گیریت ه وه، ده لیت گه نجیک موسولمان ببو وه گوتی: ئه ی پیغه مبه ری خوا ﷺ ده مه ویت بچم بۆ غه زا

^۱ [فتح الباری (۱۹/۱۱) وعزاه للنسائي].

^۲ [فتح الباری (۱۹/۱۱)].

به لام هیج تفاقیکم پی نییه، پیغهمبه ریش ﷺ پیی فه رموو: (أَنْتِ فُلَانًا فَإِنَّهُ قَدْ كَانَ
 تَجَهَّزَ فَمَرَضَ) برۆ بۆلای فلانه کهس نهو تفاقی ئاماده کردوو به لام نه خوش
 که وتوو ناتوانیت بیت بۆ غهزا، گه نجه کهش که چوبوو بۆلای گوتبوی (إِنَّ رَسُولَ
 اللَّهِ ﷺ يُفْرُتُكَ السَّلَامَ) پیغهمبه ریش ﷺ سه لامی لیده کردیت و دهی فه رمو که تفاقه کانتم
 بدهیت... (الحديث)^(۱)

**نویهم: پیویسته که وه لامی سه لام بدریته وه که له که سیکی تره وه هاتوو، یان
 له نامه دا نوسراوه:**

به به لگهی نهو فه رموده یه ی که (أبو هريرة رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) ده یگیریته وه و ده لیت: (أَتَى جِبْرِيلُ
 النَّبِيَّ ﷺ فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ هَذِهِ خَدِيجَةُ قَدْ أَتَتْ مَعَهَا إِنَاءٌ فِيهِ إِدَامٌ أَوْ طَعَامٌ أَوْ شَرَابٌ فَإِذَا
 هِيَ أَتَتْكَ فَأَقْرَأْ عَلَيْهَا السَّلَامَ مِنْ رَبِّهَا وَمِثِّي وَبَشِّرْهَا بِبَيْتٍ فِي الْجَنَّةِ مِنْ قَصَبٍ لَا صَحْبَ
 فِيهِ وَلَا نَصَبَ) [صحيح البخاري (۳۸۲۰)]. قالت: « إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّلَامُ ، وَعَلَى جِبْرِيلِ
 السَّلَامِ ، وَعَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ السَّلَامُ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ ».

واته: (ئهی نیردراوی خوا ئه وه خه دیجه یه به وه ئیره دیت قاپیکی پییه
 خواردن یان خواردنه وه ی تیدایه، جا که گه یشته لات سه لامی خواو سه لامی منی
 پی بگه یه نه، وه مژده ی بده ری به خانوویه که له ناو به هه شتدا له مرواری بۆی
 دروستکراوه، نه دهنگه دهنگی تیدایه و نه ماندوبون، خه دیجه ش ده لیت: منیش

^۱ [صحيح مسلم (۲۳)].

گوتم: خوای گه وره خوی سهلامه، وه سهلام له جوهره نیلیش، وه سهلام له توش
ئه ی پیغه مبهری خوا، ورحمة الله وبرکاته.

(الحافظ ابن حجر) ده فهرمویت: (یستفاد منه رد السلام علی من أرسل السلام
وعلی من بلغه).

واته: (لهم فهرمودیه سودی ئه وه ده بینین که ده بیته وه لامی سهلامی
ئه و که سه بدریته وه که سهلام ده نیزیته ههروه ها سهلام بکریته له و که سه ی که
ده یگه یه نیته).^(۱)

دهیه م: سهلام کردن له و که سه ی که ده یناسیت وه له وهش که نایناسیت:

له (عَبْدُ اللَّهِ ي كورپی عَمْرُو ي كورپی العاص رضی الله عنه) وه گپردراوه ته وه که
ده لیت: کابرایه که له پیغه مبهری صلی الله علیه و آله پرسی: کام ئیسلامه تیه باشترین ئیسلامه تیه؟
پیغه مبه ریش صلی الله علیه و آله فهرموی: (تُطْعِمُ الطَّعَامَ وَتَقْرَأُ السَّلَامَ عَلَى مَنْ عَرَفْتَ وَمَنْ لَمْ تَعْرِفْ).

واته: باشترین ئیسلامه تی ئه وه یه که: (خواردن ببه خشیت و سهلام بکه یته
له وه ی ده یناسیت و له وهش که نایناسیت).^(۲)

لهم فهرمودیه شدا ئاگاداری تیا یه بو موسولمانان ده رباره ی سهلام
کردنی تاییه تی، واته تاییه ت کردنی سهلام ته نها له وانیه که ده یان ناسن، که

^۱ [فتح الباری (۱۳۹/۷)]

^۲ [متفق علیه].

ئهمه یه کیچکه له وهه له زهقانهی که له ناو موسولماناندا ته شه نهی کردووه، به تایبه تی سهلام نه کردن له که سانیک که له بهر نزمی پله و پایه ی کۆمه لایه تیان یان له بهر ئه وهی که نه دارو هه ژارن. بزانه سهلامکردن ته نها له ناسیاو که له م سهرده مه ماندا بلاو بوته وه نیشانه یه که له نیشانه کانی دنیا کۆتایی.

چونکه له (عبد الله ی کوری مسعود رضی الله عنه) هوه بۆمان گپردراوه ته وه که ده لیت: پیغه مبه رضی الله عنه فه رموی: (إِنَّ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ يُسَلِّمَ الرَّجُلُ عَلَى الرَّجُلِ، لَا يُسَلِّمُ عَلَيْهِ إِلَّا لِلْمَعْرِفَةِ).

واته: (له نیشانه کانی دنیا ئاخری ئه وه یه که کابرایه ک سهلام له کابرایه ک ده کات، ته نها له بهر ناسیاوی و هیچی تر).^(۱)

سهلامکردن له مندالان:

دهرباره ی سهلام کردن له مندالان گوتراوه: (في السلام على الصبيان تدریهم على آداب الشريعة، وفيه طرح الأکابر رداء الكبر وسلوك التواضع ولین الجانب).

واته: (سهلام کردن له مندال سودی ئه وهی تیا یه بۆیان که رادین له سهه هه ل سوکه وته کانی شه ریعت، وه بۆ گه وره کانیش سودی ئه وهی هه یه که پۆشاک ی خو به زل زانین لابه ن و نه رمی و خو به که م زانین بنوینن).^(۲)

^۱ [مسند أحمد (۴۰۵/۱) والحديث حسن].

^۲ [فتح الباري (۳۳/۱۱)].

له (أنس رضی اللہ عنہ) هوه بۆمان گێڤدراووته وه که ده لئیت: (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَّ عَلَى غُلْمَانٍ فَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ).

واته: (پیڤه مبه صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تپه پری به لای هه ندیک مندالدا وه سه لامی لیکردن).^(۱)

وه بۆمان گێڤدراووته وه که (أنس رضی اللہ عنہ) خۆیشی داویتی به لای مندالاندوا سه لامی لیکردن، گوتویه تی: (كَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَفْعَلُهُ). واته: (پیڤه مبه ریش وای ده کرد صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ).^(۲)

وه له (ثابت ی کوری أَسْلَمَ) هوه بۆمان گێڤدراووته وه ده لئیت: کاتیک (أنس رضی اللہ عنہ) ده چو سهردانی پشتیوانانی ده کرد، سه لامی ده کرد له منداله کانیان و دهستی ده هینا به سه ریانداو دوعای بۆ ده کردن).^(۳)

جا له م پۆژگار ه ماندا بانگخوازو په روه رده کارانمان چهنده پیوستان به م په وشته به رزو جوانانه هه په که له که ل مندالانماندا پیی ههستن بۆ نه وهی گیانی خۆشه ویستی و لیبوردن و بروابه خۆبونیان تیا دا بچینن.

سه لام کردنی پیاو له ئافره تی ناسیاوی خۆی و جگه له وانیش نه گه ر دلنیا بوو له وهی که توشی فیتنه و ئاشوب ناییت.

^۱ [صحیح مسلم (۱۷۰۸/۴)].

^۲ [البخاری (۶۲۴۷)].

^۳ [تحفة الأشراف (۲۸۰)].

له (سَهْل ی کوری سَعْد ﷺ) هوه بۆمان گێردراوه ته وه که گوتویه تی: (كَانَتْ فِينَا امْرَأَةٌ - وَفِي رِوَايَةٍ: كَانَتْ لَنَا عَجُوزٌ فَتَأْخُذُ مِنْ أَصُولِ السَّلْقِ فَتَطْرَحُهُ فِي قَدْرِ وَتُكْرِكُ حَبَاتٍ مِنْ شَعِيرٍ فَإِذَا صَلَّيْنَا الْجُمُعَةَ أَنْصَرَفْنَا وَنُسَلِّمُ عَلَيْهَا فَتُقَدِّمُهُ إِلَيْنَا).

واته (ئافره تیگمان تیا بوو - یان پیره ژنیگمان هه بوو - قه دی سلقی بو ده کردینه مونجه له وه و بۆی لیده ناین، وه دهسته پاری بو ده کردین، جا که نویژی جومعه مان ده کرد و ده پویشتین، سه لاممان لی ده کرد ئه ویش خواردنه که ی بو ده هی ناین).^(۱)

وه له (أم هانئ ، فاختة بنت أبي طالب) رضي الله عنهما هوه ده گێریته وه ده لیت: (ذَهَبْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ عَامَ الْفَتْحِ فَوَجَدْتُهُ يَغْتَسِلُ وَقَاطِمَةُ ابْنَتُهُ تَسْتُرُهُ بِثَوْبٍ - قَالَتْ - فَسَلَّمْتُ...).

واته: (له پوژی ئازا کردنی مه که ده هاتم بۆلای پیغه مبه ﷺ ئه و خوی ده شۆرد، فاتیمه په رده ی بو دروست کردبو به پۆشاکیک، پاشان سه لامم لیکرد ...).^(۲)

وه له (أسماء ی کچی یزید) هوه گێردراوه ته وه که گوتویه تی: (مَرَّ عَلَيْنَا النَّبِيُّ ﷺ فِي نِسْوَةٍ فَسَلَّمْنَا عَلَيْهِ). واته: (پیغه مبه ﷺ تیپه ری به لاماندا کومه لیک ئافره ت بوین، ئه ویش سه لامی لیکردین).^(۳)

^۱ [البخاري (۲۸/۱۱)، (۲۹)].

^۲ [مسلم (۸۲)].

^۳ [أبو داود (۵۲۰۴) وهو صحيح].

وه له سونه نی (الترمذی) ییدا گێردراوه ته وه که: (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ مَرَّ فِي الْمَسْجِدِ يَوْمًا ، وَعَصْبَةٌ مِنَ النَّسَاءِ فُعُودٌ ، فَأَلْوَى بِيَدِهِ بِالتَّسْلِيمِ).

واته: (پیغه مبه رﷺ تپه پری به لای مزگه وندا، کومه لیک ئافرهت دانیشتبون دهستی بهرزکرده وه سهلامی لیکردن).^(۱)

دهستپیشخه ری له سهلام کردندا له بیباوه پان قه ده غه یه:

له (أبو هريرة رﷺ) وهه بۆمان گێردراوه ته وه که ده لیت: پیغه مبه رﷺ
 فه رموی: (لَا تَبْدُءُوا الْيَهُودَ وَلَا النَّصَارَى بِالسَّلَامِ فَإِذَا لَقِيتُمْ أَحَدَهُمْ فِي طَرِيقٍ فَاصْطَرُّوهُ إِلَى أَضْبَاقِهِ).

واته: (سهلام له گا ور و جوله که مه که ن، وه که له سه ره ریگه دا توشیان بوون، ریگه یان لی ته نگ و ته سک بکه نه وهه).^(۲)

والمراد: «لا تتنحوا لهم عن الطريق الضيق إكرامًا لهم واحترامًا، وليس المعنى: إذا لقيتموهم في طريق واسع فألجئوهم إلى حرفه حتى يضيق عليهم؛ لأن ذلك أذى لهم، وقد نهينا عن أذاهم بغير سبب». ^(۳)

^۱ [الترمذی (۲۶۹۸)] (وفي هذا الحديث ضعف).

^۲ [مسلم (۲۱۶۷)].

^۳ [فتح الباری (۴۰/۱۱)].

واته: (مه بهست پیی له وهیه که خۆتان مه خه نه تهنگه بهریه وه له بهر خاترو ریژی ئه وان، مانای وانیه که هه ربینیتان توندیان بکه ن به ئه ملاولای ریگه که وه بو ئه وهی رییان لی تهنگه به ربکه ن، چونکه ئه و کرده وهیه ده بیته مایه ی نازاردانیان، به راستی ئیمه ش لیمان قه دهغه کراوه که به بی هو نازاریان بدهین).

هه رچه نده هه ندیک له زانایان گوتویانه که له چه ند حاله تیکی تایبه تیدا دروسته سه لامیان لی بکریت، وه ک مافی دراوسیتی و هاوپییه تی و جگه له ویش، چونکه ئیمامی (الطبري "۳۱۰هـ") به سه نه دیکی سه حیح له (عَلْقَمَة) وهه گپراویتییه وه که ده لیت: (كنت ردفاً لابن مسعود، فصحبنا دهقان، فلما انشعبت له الطريق أخذ فيها، فأتبعه عبد الله بصره فقال: السلام عليكم، فقلت: ألسن تکره أن یبدؤوا بالسلام؟ قال: نعم، ولكن حق الصحبة^(۱))

واته: (عه لقه مه ده لیت له پاشکوی ئینو مه سهعود دابوم، بازرگانیک ی) ناموسولمان) بوو به هاوپییمان، ئیتر که لیمان جیابوو هه بدولا چاوی تیبری و گوتی سالوت لیبت، منیش گوتم ئایا ئه وه به حه رام نازانیت که سه لامیان لیبکه یت؟ گوتی به لی، به لام له بهر مافی هاوپییه تی سه لام لیکرد).

وه له (أنس رضی اللہ عنہ) وهه بو مان گپردراوه ته وه که ده لیت پیغه مبه رضی اللہ عنہ فهرموی: (إِذَا سَلَّمَ عَلَيْكُمْ أَهْلُ الْكِتَابِ فَقُولُوا وَعَلَيْكُمْ).

^۱ [فتح الباري (۴/۱۱)].

واته: (نه گهر گاورو جوله که کان سه لامیان لی کردن، نیوه له وه لامدا

ته نها بلین " وَعَلَيْكُمْ " (۱).

وه له (أسامة رضی اللہ عنہ) هوه بؤمان گئردراوه ته وه که ده لیت: (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ، مَرَّ

بِمَجْلِسٍ فِيهِ أَخْلَاطٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَالْمُشْرِكِينَ - عَبْدَةَ الْأَوْثَانِ وَالْيَهُودِ - فَسَلَّمَ عَلَيْهِمُ النَّبِيُّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .)

واته: (پیغه مبه رضی اللہ عنہ به لای کومه لیکدا تیپه پی که تیکه لاو بو له

موسولمانان و موشریکه کان، واته جوله که وبت په رستیان تیدابوو، ئیتر

پیغه مبه رضی اللہ عنہ سه لامی لیکردن. (۲)

قال رسول الله صلى الله عليه وعلى اله وسلم:

﴿إِنَّ السَّلَامَ إِسْمٌ مِنْ أَسْمَاءِ اللَّهِ تَعَالَى وَضِعَ فِي الْأَرْضِ فَأَفْشَوْا السَّلَامَ بَيْنَكُمْ﴾

(صحيح الجامع ١٦٣٩)

وآخر دعوانا أن الحمد لله رب العالمين.

١ [متفق عليه].

٢ [متفق عليه].